

בעזרת השם יתברך

עולת שבת בישבתו

ויקהל - פקודי

מתורתם של רבותינו הקדושים ממונקאטש

עולת שבת בישבתו

יוצא לאור על ידי:

הוצאת אמת

אור תורה מונקאטש

מכון להר"ל ולהפיץ ספרי רבתינו הקדושים

published by:

Emes Publishing Inst.

Ohr Torah Munkacs

P.O.B. 393

Brooklyn, New York 11219

Tel: 347.408.5208

Fax: 718.504.3526

Email: EmesOnline@gmail.com

כל הזכויות שמורות ל:

הוצאת אמת

Copyrighted © 2019 by:

Emes Publishing Inst.

All rights reserved to publisher

The entire text has been newly

edited designed and set.

No part of this book may be

reproduced in any form,

including information storage

or retrieval, in whole or in part,

without written permission

from the copyright holder

נשמח לקבל ולשמוע

הערות והצעות

מהדומרים החשובים

רובי המאמרים הופיעו

בגיליוני 'חדש בחדש'

שיצאו לאור על-ידי:

'איחוד חסידי מונקאטש'

מכון ביהמ"ד ירושלים

אלעזר בראר

929.301.6149

תוכן ענינים

ניצוצי אור

על עניני הפרשה

ילמדנו רבינו

כאיש אחד בלב אחד

לכנת הספיר

על עניני הפרשה

הלכה ומנהג

חוק חוק חוק

דעה חכמה לנפשך

השבתת וביטול חמץ ושאר בפסח

מילין שפירין

ויפרש את האהל על המשכן

ויקהל – פקודי

נתגלה להם כח דיבורו של משה, שאז נתרצה הקב"ה לישראל בשמחה ובלב שלם ואמר לו למשה "סלחתי כדברך", ופירש הקדושת לוי זי"ע "כדברך" - שאתה גוזר והקב"ה מקיים, לכן למחרת יום הכיפורים "ויקהל משה" - שלא היה צריך לאוספם בידיים אלא נאספו על פי דיבורו.

כ"ק ארמו"ר שליט"א

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל (לה),

(א)

איתא בסה"ק (עיין חמשה מאמרות) ש"ויקהל" בגימטריא "מקוה". רמז למה שאמרו צדיקים שישראל עצמם הם כמקוה, על דרך שאמר הכתוב (ירמיהו יד, ח) מקוה ישראל. וזה "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל" לימדם שכשהם נקהלים יחד הם מיטהרים כמקוה.

כ"ק ארמו"ר שליט"א

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל (לה),

(א)

וברש"י: למחרת יום הכפורים. ויש לפרש, דהנה ביום הכפורים נאמר (לעיל לד, כט) וירא אהרן וכל בני ישראל את משה והנה קרן עור פניו ויראו מגשת אליו. ויש לומר שזה היתה ביום הכיפורים דייקא, כי אז העבודה הוא ביראה ופחד, ולכן "ויראו מגשת אליו". אך תיכף ממחרת יום הכיפורים, שאז מתחילה ההכנה לעבודת חג הסוכות - שהיא תשובה מאהבה, לכן במקום "ויראו מגשת אליו" נאמר "ויקהל משה", היינו מתוך אהבה.

כ"ק ארמו"ר שליט"א

ויקהל משה (לה), (א)

וברש"י: ויקהל משה, למחרת יום הכפורים כשירד מן ההר, והוא לשון הפעיל, שאינו אוסף אנשים בידיים, אלא הנ אספים על פי דבורו. ויש לומר שביום הכיפורים

אלה הדברים אשר צוה ד' לעשות גו' תעשה מלאכה גו' (לה, ב)

אמרו חז"ל (ברכות לה, ב) בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, מלאכתן נעשית על-ידי אחרים. וזה שאמר הכתוב "אלה הדברים אשר צוה ד' לעשות" שתעשו רצונו של מקום, ותזכו על-ידי-כך ש"תיעשה מלאכה" על-ידי אחרים.

שם שלמה

וביום השביעי יהיה לכם קודש (לה, ב)

ידוע מה שכתב הרמ"א (אורח חיים סימן ר"צ סעיף ב) דמי שעוסק בתורה כל ימות החול מותר לו לענג עצמו בשבת באכילה ושתיה. אמנם צריך לראות שלא יאכל כדי למלאות תאוותו, רק יהיה קודש לשם מצוה - לעונג שבת. וזהו שמהיר הכתוב "וביום השביעי יהיה לכם קודש", שה"לכם", דהיינו אכילה ושתיה, יהיה קודש לד'.

תפארת בנים

וכל חכם לב בכנס יבואו ויעשו (לה, ט)

ראינו בעינינו שמי אשר עיני שכל לו, יוכל להתבונן בנדבה הניתנת מיד האדם לצדקה איזה כוונה היה להנותן בזה. וגם יש להתבונן בממונו אם הוא של גזל וחמס וכיוצא. והוא, להיות הממון הוא פעולת האדם ויגיעתו, והאדם הוא הפועל והממון הוא הנפעל, וכח הפועל בנפעל. וזהו שאמר "וכל חכם לב" אשר הם חכמים להתבונן "בכם" ופנימיותיכם, אותן "יבואו ויעשו וגו'", כי בראותם נדבה שיש בה איזה כח פועל מוגונה, לא ירצוהו לד'.

אגרא רכלה

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש (לה, ב)

כתב הרמ"א (אורח חיים סימן רצ סעיף ב) שמי שאינו עוסק בתורה כל ימי השבוע, יעסוק בתורה בשבת. והתלמיד-חכם העוסק בתורה כל השבוע, ימשיך יותר בעונג אכילה ושתיה קצת. ובזה מדוקדק הכתוב "ששת ימים תיעשה מלאכה", אם המלאכה תיעשה מאליה, כלומר שאתם עוסקים בתורה כל השבוע, אז "וביום השביעי יהיה לכם קודש", יהיו תענוגכם, הנקרא לכם (פסחים סח, ב), האכילה ושתיה, גם-כן קודש.

אגרא רכלה

וביום השביעי יהיה לכם קודש (לה, ב)

כתב הרמ"א (אורח חיים סימן ר"צ סעיף ב) מי שעוסק בתורה כל ימות החול מותר לו לענג עצמו בשבת באכילה ושתיה. אמנם הכתוב מזהיר שלא יאכל למלאות תאוותו, רק "וביום השביעי יהיה לכם קודש", שה"לכם", האכילה ושתיה, יהיה לשם מצוה וקדושת השבת.

תפארת בנים

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש (לה, ב)

אף שכל אחד מישראל מקבל בשבת נשמה יתירה, מבואר ברעיא מהימנא (רמב, ב) שקדושת נפש רוח ונשמה שבא - תלוי כפי הכנת המקבלים במשך ימי המעשה. ועל-זה מזהיר הכתוב ש"ביום השביעי יהיה לכם - קודש", לכם ר"ת לב כבוד מוח, מקום משכן הנפש רוח ונשמה, שתהיו מוכשרים לקבלם כראוי.

תפארת בנים

להביא באותו כלות הנפש אשר הביאו. כי העיקר הוא לעשות רצון ד'.

כ"ק אדמו"ר שליט"א

איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש ויכלא העם מהביא (לז, ו.)

להלן (לט, לב) כתיב ותכל כל עבדת המשכן, ומפרש האגרא דכלה ותכל מלשון כלתה נפשי (תהילים פד, ג), שכל עבודת המשכן היה בתשוקה רבה. ולפי דבריו הק' יש לומר שכמו שהציווי להביא ולעשות קיימו בתשוקה רבה, כן גם כשנצטוו אל יעשו עוד מלאכה, קיימוהו בתשוקה רבה, כי העיקר הוא רצון ד'. וזה "ויכלא העם מהביא", גם זה מלשון כלתה נפשי.

כ"ק אדמו"ר שליט"א

אלה פקודי המשכן משכן העדת אשר פקד על פי משה (לה, בא)

אלה פסל הראשונים. כי בכל דבר על-ידי הפקודים והמניינים מסתלקת הברכה, כי אין הברכה שורה בדבר המנוי (תענית ה, א), וכאן אדרבה על-ידי המנין והמפקד שרתה הברכה. ולמה נשתנה מפקד זה, לזה אמר "משכן העדות", כי במשכן כל דבר מרמז לאורות עליונים ולמשכן העדות שלמעלה, ולכן הוכרח להיות במנין ומפקד, ודוקא על-ידי-כך שרתה בו הקדושה והברכה. ולכן "אשר פקד על-פי משה", כי משה רבינו שידע מקור כל דבר ודבר, מסר להם המסורת האיך יעשו כל כלי וכלי במשקלו ומנינו, ולמדס דעת על מה מרמז כל מנין ומפקד.

אגרא רכלה

ויבאו האנשים על הנשים (לה, כב)

אף שהם נדבו את כל צרכי המשכן, לא היו בעיניהם בבחינת אנשים - משפיעים, אלא כנשים - מקבלים, שהשיגו שכל מה שנדבו הוא לטובת עצמם.

כ"ק אדמו"ר שליט"א

וכל אשה חכמת לב בידיה טוו (לה, כו)

היינו שגם אותן שהם בבחינת נשים - מקבלים, שתמיד חושבין רק טובת עצמם, עשו והביא לטובת המשכן. וגם על בנין העתיד, שיבנה על-ידי עבודתינו בתורה ותפלה, צריכין שיתעוררו גם אלה שהם בבחינת נשים - מקבלים, שישפיעו לטובת בנין בית המקדש בתורה ומצוות.

חיים ושלום

ויקחו מלפני משה את כל התרומה (לז, א)

לא אמר ויקחו מאת משה, רק מלפני משה, שקודם לקיחתן היו מסבבין שיבוא כל נדבה ונדבה נגד פני משה, שיסתכל בנדבה ההוא בכדי שתשרה בו כחו והארתו של משה.

אגרא רכלה

ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש ויכלא העם מהביא (לז, ו.)

להלן (פקודי לט, לב) כתיב: "ותכל כל עבודת משכן אהל מועד". ופירושו בספה"ק "ותכל" - מלשון כלות הנפש, שבמדריגה זו נעשה כל עבודת המשכן. ועל-דרך-זה אמר כאן, שכאשר צוה ד' אל יעשו עוד מלאכה, "ויכלא העם מהביא", קיימו רצונו שלא

ידיהם מבניין המשכן באמרם הרי ממילא לא נוכל לגמור עשייתו, רק הם עשו מה שהיה בכחם, והאמינו בד' ובטחו בישועתו, ועל-ידי-זה נגמרה העשייה, כי הבא לטהר מסייעין אותו. וזה שאמר "ותכל" מלשון תשוקה וחשק, מלשון כלתה נפשי (תהלים פד, ג), "כל עבודת משכן אהל מועד", שכל העבודה נעשתה מתוך תשוקה, ועל-ידי-כך "ויעשו בני ישראל ככל גו".

אגרא רכלה

ותכל כל עבודת גו' ויעשו בני ישראל (לט)
(לב)

הנה בנין הבית דלעתיד תלויה אם ישראל יקיימו תורה ומצוות ויעשו מעשים טובים. וכמו בבנין גשמי, במה שמוסיף אבן על אבן, בזה הוא מוסיף על הבנין, וכשנשלם שיעור האבנים הנצרכים לבנין - בזה נגמר העבודה. כן הוא בעבודת בית המקדש, כל מה שמוסיפין בתורה ומצוות, מוסיפים על הבנין. וזהו "ותכל כל עבודת המשכן אהל מועד", ומפרש במה הוא נגמר, על-ידי ש"ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ד".

שם שלמה

ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה גו' כן עשו (לט, לב)

חזר לומר "כן עשו", להורות שבכל זמן עשיית המשכן, עשו אותה בכוונה לשם מצוה ולא להתפארות. וזהו "ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ד' את משה - כן עשו", כלומר, שמתחלת העשייה עד סופה עשו לשם מצוה, לצאת ידי חובת המצוה.

הקדמת דרך פקודיך

ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה ד' את משה (לח, כב)
חשובה מסירת נפש על קידוש ד' - כקיום כל התורה כולה. ובמה שבצלאל היה בן אורי בן חור למטה יהודה, שמסרו אבותיו נפשם על קדושת ד', שקולה זכות זו כנגד "כל אשר צוה ד' את משה".

כ"ק אדמו"ר שליט"א

מכתב פתוחי חותם קדש לד' (לט, ל)

מכתב במסורה - ד'. א] ואידך: ב] מכתב אלקים הוא חרות על הלוחות (שמות לב, יז). ג] מכתב מאליהו (דברי הימים ב כא, יב). ד] מכתב לחזקיהו (ישעיהו לח, ט). ויש לפרש, דהנה הציץ היה אסור בהיסח הדעת (שבת יב, א). והכוונה בזה, שלא יסיח משני דברים: ממה שכתוב על הלוחות - קודש לד', שמעשיו יהיו בלתי לד', לבדו, בלי מחשבת פיגול ועבודה זרה, וגם לא יסיח מגאולתן של ישראל, שאז יהיה ד' אחד ושמו אחד. וזהו שרמוז במסורה שיהא הציץ "מכתב פתוחי חותם - קודש לד'", בלתי לד' לבדו, ו"מכתב אלקים חרות על הלוחות" מבלי מחשבת עבודה זרה. ועוד "מכתב מאליהו - מכתב לחזקיהו", מחשבת אליהו הנביא ומשיחו.

חיים ושלוים

ותכל כל עבודת גו' ויעשו בני ישראל (לט)
(לב)

אמרו חז"ל (ב"ר פצ"ד ז) שכמה וכמה עניינים בעשיית המשכן היו דרך נס, כמו הבריה התיכון וכיוצא. וישראל מחמת גודל תשוקתם לקיים רצון יוצרם, לא משכו

על-פי-מה שמביא בספר הקדוש תולדות יעקב יוסף בשם מרן הבעל-שם-טוב זי"ע שלפעמים מנשאים ומרוממים לאדם מחמת חטאיו כדי שיבין על-ידי-זה איך חטא לפני מלך מלכי המלכים, וככל שיעלה ויתקרב יותר להקב"ה כך יבין עד כמה הרבה לפשוע וכיסורי מות יחשב לו צערו וחרטתו. ועל זה מרמז המסורה "והיתה להיות להם משחתם לכהונת עולם" זה שהם עולים לגדולה מפני "כי משחתם בהם מום בס", כדי שעל-ידי- זה יוכל לראות את מומם ויהיו לבם נשבר בקרבם איך חטאו לפניו.

תפארת בנים

**ומשחת אתם כאשר משחת את אביהם
גו' להיות להם משחתם לכהנת עולם
לדרתם (מ, טו)**

עיקר גדול להתקשר לקדושת האבות - "ומשחת אתם כאשר משחת את אביהם", ועל-ידי-זה להמשיך קדושת האבות לדורות - "להיות להם משחתם לכהנת עולם לדרתם".

כ"ק ארמו"ר שליט"א

ותכל כל עבדת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ד' את משה (לט, לב)

אחרי שנגמרה עבדת המשכן, לא נחו ישראל, אלא המשיכו באותה התשוקה ועבודה, לעשות את כל שאר המצוות שצוה ד' את משה.

כ"ק ארמו"ר שליט"א

ויביאו את המשכן אל משה גו' (לט, לב)

ברש"י: שלא היה יכול להקימו שום אדם מחמת כובד הקרשים כו' ומשה העמידו, אמר משה לפני הקב"ה איך אפשר הקמתו על ידי אדם, אמר לו עסוק אתה בידך נראה כמקימו, והוא נזקק וקם מאליו. ויש לומר, שזה הוא בנין אב לכל עבודת ד', שאף שהכל מוקם מאליו, צריך האדם להיות עוסק כאילו הוא מקימו, ורק אז הוא מוקם מאליו.

כ"ק ארמו"ר שליט"א

והיתה להיות להם משחתם לכהונת עולם (מ, טו)

משחתם במסורה ב', הכא, ואידך משחתם בהם מום בס (ויקרא כב, כה). יש לומר

ילמדנו רבינו

כאיש אחד בלב אחד

סעודה שלישית ויקהל פקודי, שבת החודש תשנ"ו

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אלהם אלה הדברים אשר צוה ד' לעשת אתם. ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון גו', קחו מאתכם תרומה לד' גו'.

ויש לפרש, דהנה קודם מתן תורה היו ישראל פרודים זה מזה, ורק אח"כ במתן תורה התאחדו והיו כל ישראל כאיש אחד בלב אחד, כמו שדרשו חז"ל עה"כ (שמות יט. ב) ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני כו' ויחן שם ישראל נגד ההר. אבל לאחר שחטאו בחטא העגל נפלו ממדרגתם. ברם, ע"י מלאכת המשכן חזר משה רבינו והעולם לאיכותם הראשונה כבשעת מתן תורה. שהרי המשכן הוא "עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל שהרי השרה שכיתנו ביניהם" (כמו שכתב רש"י בפרשתו עה"כ (שמות לח, כא) אלה פקודי המשכן משכן העדות), וכיון שויתר להם, הרי חזרו למדרגתם הראשונה להיות כאיש אחד בלב אחד. ולכן אמר במלאכת המשכן, "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל", כלומר שחזרו להיות בקהילה אחת - כאיש אחד בלב אחד.

ויש להוסיף לבאר בזה, דמה שהיו ישראל במתן תורה "כאיש אחד בלב אחד" הוא מפני שנתעלו אז לדרגא דלעתיד לבא ועולם הבא, שכתב הרמב"ם (פי"ב מהל'

מלכים ה"ה) ש"באותו הזמן לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות". ובמדריגה זו עמדו ישראל גם אז בשעת מתן תורה. אכן אחר שחטאו, ירדו וחזרו לדרגת דעולם-הזה אשר הוא "עולם הרעב והמלחמה הקנאה והתחרות".

ברם, חזר משה רבינו וחיזקם באומרו להם "מצות שבת". והיינו שאמר לישראל שאף שמחמת החטא אבדו מדרגת עולם הבא, אל יפלו בעצמם לגמרי, כי אעפ"כ עוד נשארה להם מצות שבת, שאף שאינה עולם הבא ממש, אבל עכ"פ "מעין עולם הבא יום שבת מנוחה", וכפי שפירשו בספה"ק (עיין המשה מאמרות לכ"ק אא"ז ז"ע ריש פ' עקב) שהשבת הוא השורש ו"המעין" שנובע עולם הבא. ולכן, על ידי השבת אפשר להתעלות על עולם המלחמות והקנאה והתחרות, ולהדבק ביום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמיים. וז"ש "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל", היינו להתעלות למדריגת "כאיש אחד בלב אחד" שהוא הדביקות לעולם הבא שאין בו לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות, ולזה אפשר לבוא ע"י קדושת השבת.

עוד יש לפרש בענין "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל". דהנה כשישראל נאספין לקיום מצוה, יש בזה קידוש שם שמים גדול, כי ברוב עם הדרת מלך. ולזה הקהילים משה רבינו, כי בזה גופא היה התיקון על חילול ד' שגרמו בחטא העגל.

ועל דרך זה מצינו שתיקן הפיטן (שחרית לשבת החודש) "תרפים כדי למעט, מגוי מתי מעט" (פי' כדי למעט ע"ז של המצריים, נמנו בני ישראל הנקראים "מתי מעט" לשחוט הצאן לקרבן פסח) "תוקף הדרת מלך מלהמעט הורשם להמנות בואם ימעט" (פי' כדי שלא ימעט כבוד ד', לכן אמרה התורה הק' שאם ימעט הבית ימנו עם השכנים, כי "ברוב עם הדרת מלך"), הרי שע"י ברוב עם הדרת מלך, נמעט חטא התרפים שהוא עבודה זרה.

לבנת הספיר

כל נדיב לבו (לה, ה)

בספר זקן ביתי מספר הגה"ק רבי אליעזר צבי מקאמאראנא זי"ע מה ששמע מאביו הגה"ק בעל היכל הברכה זי"ע: פעם בא להמגיד ממעזריטש זי"ע איש שהיה צריך ישועה גדולה, אמר לו המגיד:

- "אני איני יכול להושיע לך בדבר זה. אמנם בעיר פלוני יש איש אחד ושימו כן וכך, והוא יכול להושיע לך. אבל תדע, שאיש ההוא שיכור ובזוי גדול הוא, ושוכב כל היום ברחובות העיר כאחד הרקים. לכן צריך אתה לבא אצלו תיכף כאור הבקר, קודם תפלת שחרית, שאז לא שיה עוד שום משקה, ותיכף כשיגמור תפלתו, קודם שיתחיל לשחות, תבוא אצלו ותבקש ממנו שהשי"ת יושיע לך על ענין זה. ומה שיאמר כן יהיה בלי ספק."

כך עשה האיש הזה, נסע לעיר פלוני ומצא את השיכור, ואכן השיכור ברכו שיעזור לו השי"ת תיכף ומיד, ואכן נענה מן השמים תיכף, והיה לו ישועה גדולה.

אחר כל זה, נסע האיש חזרה לרבו המגיד זי"ע, וביקש שיסביר לו פליאה הנשגבה הזאת. השיב לו המגיד:

- "דע שהאיש השיכור היה עושר גדול, ובעל-עבירה גדול, ובתוך זמן זה שמע שיש מקום מזוהם וטמא, ודורשים ד' מאות זהובים מאדם בעד עבירה. ובהיות האיש בעל תאוה גדול ר"ל, לקח תיכף ד' מאות זהובים ונסע בעגלה לשם. אבל באמצע הדרך, ראה שמובילים איש אסור בחבלי ברזל על ידיו ורגליו, ונכרים שומרים

אותו מכל צד. ירד מהעגלה והתעניין לדעת למה ואיפוא מובילים יהודי בכבלי ברזל. השיבו לו, שהיא היא פונדקאי [ארענדער] אצל אדון פלוני, ולא שילם עבור הפונדק כבר שלש שנים, ויש לו חוב של ד' מאות זהובים, וכבר הושיבוהו בבור לערך שתי שנים, אבל היהודי לא היה יכול לסבול עוד קושי השעבוד, והתחנן לפניהם שיתנו לו ללכת לקבץ נדבות אצל אחינו-בני-ישראל, אולי ירחמו עליו, ויוכל לקבץ הכסף שצריך לשלם החוב. כשמוע זאת היהודי הבעל-תאוה, נתן להם הד' מאות זהובים שהיו מוזמנים אצלו לצורך העבירה, ופדה אותו מידי הגויים. ותיכף כשעשה כן, נתחרט על תאוותו, ושב לביתו, וקיבל על עצמו שלא יעשה עבירה הזאת.

”מיד נעשה רעש גדול בשמים, כי פעל במעשה נשגבה זו לשבור לגמרי את הקליפה המחטיאה אותו זה הרבה שנים. ונשמע כרוז בשמים, שמעתה ניתן לו הכוח שכל מה שיברך לאיזה איש - מיד יהיה נענה. וגם נתנו לו מדרגות גדולות וקדושות, עד שהיה רואה מסוף העולם עד סופו. אך הבית-דין של מעלה טענו נגד זה, שאיך אפשר להפקיד מדרגות גדולות כל-כך ביד איש שאין בו לא תורה ולא עבודה, הלא אינו כלי ראוי לקבל ולהחזיק מדרגות כאלו. ועוד שיש חשש שיחריב את העולם, שהרי יהא בכוחו לבטל גזרות כו' שגוזרים מן השמים, והרי אין בו דעת ולא בינה. על כן יצא הפסק, שהמדרגות שכבר קיבל אין יכולים לגרוע ממנו ח"ו, אלא זה יכולים לפעול, שיהיה שיכור ובזוי, וכל העולם יברחו ממנו ויתביישו לדבר עמו, וכל שכן לפנות אליו בבקשות.”

וסיים המגיד הקדוש ז"ע:

- אני אמנם מכיר את האיש, ואינו נסתר ממני, לכן בעת הזאת שראיתי אשר בענין נעלו שערי התפלה מלפני, ולא יכולתי לעזור לך, שלחתי אותך אליו מפני שידעתי שהוא יכול וישע לך.

ובזה פירוש רבינו שליט"א (מלוה מלכה פרשת בלק תשנ"ז) אומרם (ברכות ז, א) "לעולם אל תהיה ברכת הדיוט קלה בעיניך", כי אינך יכול לדון על-פי ראות עיניך אם המברך הוא באמת רק הדיוט, או שמא מחמת דבר טוב שעשה פעם-אחת בחייו יש לו הכוח לברך את ישראל, ומה שנראה כהדיוט זה רק כדי לכסות ולהטמין את כחו וזכותו לפעול ישועות על-ידי ברכותיו.

הלכה ומנהג

חזק חזק חזק

מנהגינו, אשר בסיום הקריאה של כל ספר מחמשה חומשי תורה, אומרים "חזק חזק חזק". מקור המנהג מביא הבית יוסף (אורח חיים סימן קלט) מהרא"ש ש"צריך הקורא בתורה לאחוז [בתורה] כאילו קיבלה עכשיו מהר סיני... שנאמר (יהושע א, ח) לא ימוש ספר התורה הזה מפיך - מלמד שהיה ספר תורה בידו של יהושע, שאין לומר 'הזה' אלא למי שתופס החפץ (בראשית רבה סוף פרשה ו). וכשסיים, אומרים לו חזק ואמץ. מכאן יצא המנהג לומר למסיים לקרות התורה בכל פעם 'חזק', עכ"ל. וכן הוא ברמ"א (או"ח סימן קלט סעיף יא) "נהגו לומר למסיים לקרות בתורה בכל פעם חזק".

אף שמדבריהם עולה שבכל פעם, היינו בכל קריאה שקורין בתורה, אומרים למסיים "חזק", ואכן כך איתא בספר המנהיג (הלכות שבת עמוד נז), "שנהגו בצרפת ופרובינצא, לכל הקוראים כשמסיימים שאומר להם החזן בקול רם חזק...". אמנם כתב על זה האבודרהם (בשחרית של שבת) ש"בספרד לא נהגו לאמרה אלא כשמסיימים כל ספר וספר מחומשי התורה, ואולי סוברים ל"מסיים" בתורה מן הספר ממש קאמר".

וכן הוא בשו"ת מהר"ם מינץ (סימן פה) "וכן אנו נהגינן דלאחר סיום הספר עונים הקהל בקול רם חזק". וכתב בטעם הדבר "כמו שאומרים אחר כל פרק או אחר סיום המסכת 'הדרן עלך', כלומר מאחר דסיימו הפרק או המסכת 'השמר לך פן תשכח את הדברים, חזור בהן שלא תשכח'. או כמו שנהגו לומר לחזן 'יישר כחך', כלומר 'גמרת מצוותיך, יהי רצון שתזכה לעשות ולומר יותר מצוות'. והכי נמי פירוש 'סיימת החומש, ישר כחך'. אם-כן הקהל קוראים בקול רם שנסיים החומש".

עוד טעמים כתב הפרי חדש ש"אולי יצא מנהג זה משום שהתורה נקראת תושיה, שמתשת כוחו של אדם. ועוד, דאמרינן בברכות (לב, ב) ד' דברים צריכין חיזוק, ואלו הן תורה ומעשים טובים כו', שנאמר חזק ויאמץ, חזק בתורה ואמץ במעשים טובים.

עד כאן מצינו מקורות לומר "חזק" פעם אחת. אולם באליה רבה (סימן תרסט ס"ק יח) מביא בשם מעגלי צדק לומר ג' פעמים "חזק חזק חזק", "רמז למשה רבינו, שג' פעמים חז"ק בגימטריא משה".

וביותר מבואר בזה במאור ושמש (סוף ספר בראשית), לפי דאיתא בגמרא "ד' דברים צריכים חיזוק: תפלה, ומעשים טובים, תורה, ודרך ארץ". ופירש רש"י "דרך ארץ, כגון סוחר בסחורתו אומן במלאכתו בעל מלחמה במלחמתו". ועוד יש לפרש ש"דרך ארץ" קאי שישא אשה גם בעת זקנתו, כמאמר חז"ל (יבמות סב, ב) נשא אשה בנערותו ישא אשה בזקנתו כו' - וזה נקרא דרך ארץ, כמו שאמרו בהגדה "את ענינו זו פרישות דרץ ארץ". והנה ג' הדברים, תפלה תורה ומעשים טובים, ישנם בכל אדם. לאפוקי דרך ארץ, דהיינו משא ומתן ואומנות שאינם בכל אדם, וגם דרך ארץ - שישא אשה בנערותו ישא אשה בזקנתו, אינו בכל אדם, כי הלואי שיזכה כל אדם להאריך ימיו באשתו הראשונה. נמצא דעיקר התחזקות בכל אדם ובכל זמן הוא בג' דברים, תורה ותפלה ומעשים טובים. והנה במשה רבינו לא שייך שהיה צריך להתחזק בדרך ארץ, לפי שפירש מן האשה לגמרי (שבת פז, א), ומכל-שכן שלא היה סוחר ואומן. רק בג' דברים, תורה ותפלה ומעשים טובים. ובודאי היה מתחזק בו משה רבינו מה שלא יכול שום בריה לעשות כמוהו.

"על כן אנו אומרים בסיום ספר מחמשה חומשי תורה חז"ק חז"ק חז"ק ג' פעמים, לרמוז על ג' דברים שצריכים חיזוק. והוא בגימטריא משה, לאפוקי הדבר הרביעי שהוא דרך ארץ, שאינו בכל אדם, ובפרט במשה רבינו, על כן צריך לומר ג' פעמים חז"ק שהוא בגימטריא משה, כי הוא התחזק בג' הדברים. ונזכה להתחזק כמותו אמן".

מילין שפירין

ויפרש את האהל על המשכן

הקרב. אמר ליה רב שימי בר חייא לרב, אם כן עשיתו למשה רבינו בעל מום [פירש"י: דגופו גדול מזרועותיו, דהא כל אדם אין גופו אלא שלש אמות], דתנן גופו גדול מאבריו או קטן מאבריו [הרי זה מום] כו'. ולכאורה יפלא, מה בכך. הלא משה רבינו לוי היה, שעבודתו בשיר, ומום כזה אינו פוסל בלוי. אלא ודאי משום דלא שריא קדושה על בעל מום, ולכן לא שייך לומר במקור השראת השכינה, רבן של הנביאים, משה רבינו, שהיה בעל מום.

ברם, כותב רבינו ז"ע (שם אות נד), ש"לא זכיתי כלל להבין, ונבהלתי משתומם לכאורה", דהא כמה צדיקים וקדושים בכל הדורות היו בעלי מומין (הפסולין לכהונה), ואיך יתכן לומר ח"ו עלייהו

איתא בזהר (אמור ז, ב) שר' אלעזר היה יושב בהיכלו של חמיו והיה מבקש עצה על ענין מסוים, בתוך כך עבר אדם אחד שהיה פגום בעינו האחת, אמר חמיו נשאל לזה עצה, השיב לו ר' אלעזר פגום הוא ואינו נאמן, "תא חזו, קוב"ה אמר (ויקרא כא, יח) כל איש אשר בו מום לא יקרב, דהא קדישא דלעילא לא שריא באתר פגים", עיי"ש [והובא במגן אברהם אורח חיים סימן נג סק"ח], והיינו דקדושה אינו שורה על בעל מום.

רבינו בעל מנחת אלעזר ז"ע מביא (דברי תורה מהדורא ב את נט) ראיה מש"ס דילן כדברי הזהר אלו, מהא דאמרו חז"ל (בכורות מד, א): אמר רב, משה רבינו עשר אמות היה, שנאמר ויפרש את האהל על המשכן, מי פרשו - משה רבינו פרשו, וכתב (שמות כו, טז) עשר אמות אורך

יהושע בן לוי שהיה סומא באחד מעיניו. ועל-דרך-זה מוזכר בירושלמי (פאה פ"ח ה"ח) ר' הושיעא רבה דרביה דבריה הוי סומא עיי"ש, ולמה לקח לאיש פגום ללמוד להיות רב לבנו. ועיין בבא מציעא (פה, א ועוד) שהיו קורין ר' זירא קטינא אריך שקי, ומדהיה קורין כן ש"מ שהיה ניכר המום בשוקו. וכן ר' יוחנן שהיו עפעפיו מכסין את עינו (בבא קמא ק"ז, א), וזה הוי מום בכהנים (עייין רש"י בכורות מג, א ד"ה דלי עיניה). ועוד אמרו בירושלמי (מגילה פ"ד ה"ח) דר' נפתלי הוי אצבעותיו עקומה. וכהנה וכהנה בכמה תנאים ואמוראים. וכמו כן מצינו בכמה פוסקים ראשונים כמו הראב"ד והר"י סגי נהור.

"וגם לרבות מאבותינו הק' מתלמידי הבעש"ט הק' זי"ע, והצדיקים הבאים אחריהם זי"ע, שהיו בעלי מומין... והיתכן לחשוב כזה ח"ו עליהם אפילו באפס קצת.

"על-כן דברי הזהר מרפסין איגרא... ומצוה ליישבן... וד' יאיר עיני בכל עינים".

דלא שריא קדישא דלעילא ודלית בהו מהימנותא ח"ו.

רבינו זי"ע מתחיל למנות ולפרוט הקדושים אשר בודאי שרתה עליהם הקדושה ממעל - ועם-כל-זה היו בעלי מומין. "מי לנו גדול מיצחק אבינו, עולה תמימה שאין חוץ-לארץ כדאי לו לרוב קדושתו, והיה סומא - ותכהין עיניו מראות (בראשית כז, א)". וכן יעקב אבינו היה צולע על ירכו, עד שניכר מומו לכל - שציירו פלשתים את תמונתו פסת, כמו שדרשו רז"ל (ומובא ברש"י) על-הכתוב (שמואל ב' ה', ו) העורים והפסחים - בתמונת יעקב.

וכן בכמה תנאים ואמוראים. וכהא דאמרינן בחגיגה (ה, ב) בצורבא מרבנן דהוי מאור עינים דאזל רבי לקבל אפיה ולקבל ברכה מאתו. ומה אהני ליה הברכה מהסגי נהור אם ח"ו אין הקדושה שורה על המברך. וכן מצינו שהיו רב יוסף (קידושין לא, א. בבא קמא פז, א), ורב ששת (ברכות נח, א) סגי נהור. וכן בירושלמי (חגיגה פ"א ה"ח) איתא שתלמיד אחד היה לו לר'

דעה חכמה לנפשך

השבתת וביטול חמץ ושאור בפסח

לבאר קצת פנימיות המצוה של השבתת וביטול חמץ ושאור בפסח, אשר ממנו ניקח לעבוד את ה' להיות לנו לתועלת ליישר מדותינו וללכת בדרכיו ית"ש.

ה'מדות' תלוי ב'דעת'

הנה ידוע כי "הדעת הוא קיום כל המדות". והביאור בזה הוא, שכפי שהאדם משיג איזה ענין בדעתו ושכלו, כך מתעורר אצלו הרגשה לאותו ענין, כגון במדת היראה - כפי מה שמוכן להאדם בשכלו עד כמה הדבר מאויים, כך מתיילד בו רגש של יראה מדבר הזה, ועד"ז במדת אהבה - כפי מה שדעתו משיג עד כמה דבר זה נאהב, כך נולד בקרבו רגש של אהבה לאותו הדבר. ולכן רואין שה'קטן' שקצרה דעתו מלהשיג, ירא מדבר שאינו מאויים כגון תרנגול וכדומה, ולא יירא מגבור וחרבו שלופה בידו, וכן יאהב דברים המזיקים כגון חתיכת זכוכית וסכין, ולא יאהב מאכלים ומעדנים הטובים לו, והיינו משום שהשגתו הקטנה והקצרה אינו משיג את האיום שבגבור וחרבו שלופה, לכן לא נתעורר אצלו הרגשת היראה כלפיו, והוא מתיירא מן התרנגול כיון שלפי דעתו הקטנה הוא דבר מאויים ונורא, ועד"ז הקטן אינו משיג בדעתו את הטוב שבמאכלים ומעדנים, ולכן לא נולד בקרבו הרגשת האהבה להם, ואדרבה יאהב דברים

המזיקים כי בשכלו הוא משיג שהם דברים נאהבים. וכל מה שיגדל האדם ויתגדל דעתו והשגתו, יבין ביותר מהו באמת דבר מאויים ומהו באמת דבר הנאהב.

והנה בהגיע האדם לשלימות הדעת, כלומר שמתגדל השגתו עד קצה כח השגת האדם, ישיג שבדבר הנאהב האמיתי הוא רק הבורא ית"ש וקיום רצונו וציווייו, וכל דבר המתנגד לרצונו יתעלה, לאמיתו הדבר מאויים, וממילא כל מדותיו והרגשותיו יהיו רק לירא מהא-ל הגבור והנורא ולא לירא מדבר אחר, ולאהבו ית"ש ולא לאהוב דברים שפלים ונכזים בעולם הגשמי.

"האלקים עשה את האדם ישר"

"האלקים עשה את האדם ישר", פי' שבריאת אדם הראשון ה' באופן שבטבעו ה' דעתו בתכלית הגדלות, וממילא היו מדותיו רק לטוב ולא היו נוטים לשום דבר עולמי. ברם, כשחטא ואכל מ'עץ הדעת טוב ורע', נמשך מזה קטנות השגתו, כלומר שנתערב בדעתו להיות 'יודע ברע', וממילא גם מדותיו היו נוטים לרע לדברים גופניים וחומריים, והתערבות זו נמשכת בכל יושבי תבל - תולדותיו של אדה"ר.

כל הדורות רובם ככולם עד אברהם אבינו, קטנה השגתם עד כדי שלא ידעו את ה' כלל והשיגו בדעתם רק את הרע, ואשר לכן השתמשו במדותיהם רק בחמדת העולם ותענוגיו, עד שבא אברהם אבינו והתחיל לפרסם מציאות ה' לפעול דעת דגדלות, כדי שיתעורר המדות וההרגשות לטובה. וכאשר ירדו אבותינו למצרים, שאמונתם ה' אמונה כוזבת - שאין לטבע השגחה עליונה ולא ידעו את אלקי עולם, למדו ישראל ממעשיהם ונשתקעו בדעותיהם הרעות עד שנשתכח גם מהם מציאות ה', ומרוב אהבת הקב"ה את ישראל שלח את נביאו נאמן ביתו משה רבינו (שהוא סוד הדעת) להוציאנו משם באותות ומופתים שעל ידם נתפרסם שם אלקי עולם, ונמשך אצלם שתתגדל דעתם והשגתם, וכמש"כ בתורה כמה פעמים שתכלית יציאת מצרים הוא "וידעו כי אני ה'", "וידעתם כי אני ה'", ועי"ז יהיו מדותיהם נוטים רק לטוב לכל תפעל אצלם שום מדה ממדות הנפש רק לעבודת ה'.

חינוך הקטן לגדלות

וזהו ענין מתן תורה תיכף לאחר יציאת מצרים, "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על החר הזה". ויובן ע"פ משל בקטן שיש לו דעת דקטנות, ורוצה אביו לחנכו וללמדו דעת לידע מהו דבר מאויים ומהו דבר נאהב, אזי מוכרח אביו לייסרו כדי שישליך מידו הסכין והזכוכית הנאהבים לו כפי קוצר השגתו, וכן שלא יירא מהתרנגול וכדו'. והנה הילד בעודו בקטנות הדעת אינו משיג כוונת אביו בזה,

והחשב שהוא שבוי בגלות אצל אביו שאינו מניחו לעשות כרצונו ושכלו, אבל הגדול המשכיל בדעתו מבין שהוא חסד גדול מאביו שמלמדהו דעת לבל יגיע לו הפסד והיזק, וכמו"כ בזמן צאתנו ממצרים שהיינו בקטנות הדעת, נתן לנו השי"ת את התורה, וצונו ככה וככה תעשו וככה אל תעשו, להודיע לנו ולחנך אותנו מאיזה ענין נתרחק ולאיזה דבר נתקרב. ואע"פ שבעת צאתנו ממצרים קצרה דעתנו מהבין, ולקוצר דעתינו נראה שהיה מתוק וטוב יותר לעשות דברים אשר מנענו השי"ת מהם, וכן להיפך הי' קל יותר לבלתי עשות את אשר צונו לעשות, מכל-מקום "כאשר ייסר איש את בנו הי' אלקיך מייסרך", כמו הנער מוכרח בתחילה להתנהג בכל ענייניו בגזירת אביו, ורק אח"כ יתגדל ויתרחב דעתו להבין ולהשכיל טובת אביו, כן מוכרחים אנחנו בתחילה להתנהג בהנהגת התורה אשר צונו הבורא עכ"פ בהכרח, עד שיתגדל ויתרחב דעתנו להבין כי כל הציוויים והאזהרות הם רק לטובתנו.

עבור זה צונו השי"ת בזמן צאתנו ממצרים שנשבית החמץ והשאור מרשותינו, כי ענין חמץ ושאור הוא שמתעלה בו הרוח ומגביהו יותר ממה שעושהו העושה, ומחוייבים אנחנו להשבית החמץ והשאור, כלומר שבל נטה מכוונת היוצר שעשה את האדם ישר, ולא נערב בדעתנו דעות אחרות, ואדרבה רק נוסף לדעת את הוי"ה אלקי עולם, והוא על-ידי שמירת התורה ומצוותיה, שעל ידה נגיע לשלימות הדעת ויהיו מדותינו נוטים רק לטוב.

דרך פקודיך מ"ע ט חלק המחשבה אות ג-ד

אבקש גם לחזור ולקבל על עצמכם
ללמוד שיעורים קבועים בספרי רבותינו הקדושים זי"ע...
ולרבות עוד להגות בספרי רבותינו הקדושים איש לפי כוחו,
ובפרט בשבתות וימים טובים, שהם חזרת נפשנו.

ממכתב קודש של ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א
להתאספות אנ"ש בארה"ק בשבת שלפני ב' סיון תשס"ט

